

Vergaderjaar 2000–2001

25 097**Structuurverandering elektriciteitssector****27 250****Regels met betrekking tot het beëindigen van de overeenkomst van samenwerking van de elektriciteitsproductiesector en tot het aandeelhouderschap van de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet (Overgangswet elektriciteitsproductiesector)****Nr. 48****VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG**

Vastgesteld 10 april 2001

De vaste commissie voor Economische Zaken¹ heeft op 21 maart 2001 overleg gevoerd met minister Jorritsma-Lebbink van Economische Zaken over:

- de brief van de minister van Economische Zaken d.d. 24 januari 2001 inzake inwerkingtreding Overgangswet elektriciteitsproductiesector (25 097, nr. 43);
- de brief van de minister van Economische Zaken d.d. 7 december 2000 inzake de juridische status «sale and lease back»-constructies van regionale netwerken (27 250, nr. 37);
- de brief van de minister van Economische Zaken d.d. 5 februari 2001 inzake de juridische status «sale and lease back»-constructies (25 097, nr. 44);
- de brief van de minister van Economische Zaken d.d. 19 februari 2001 inzake de privatisering van regionale energiebedrijven (25 097, nr. 45);
- de brief van de minister van Economische Zaken d.d. 16 maart 2001 inzake aansluitbeleid elektriciteit (EZ-00000138).

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Crone** (PvdA) herinnert eraan dat het debat over de privatisering van de lokale en regionale netwerken al vanaf 1998 wordt gevoerd; het staat los van de recente ontwikkelingen in Californië, zowel wat betreft de oorzaken, als wat betreft de oplossingen. In de vorige regeringsperiode hebben de fracties en minister Wijers eensgezind gezegd: eerst liberaliseren, dan privatiseren. Dat uitgangspunt geldt nog steeds. Als er niet goed is geliberaliseerd – in de zin van spelregels, een gelijk speelveld voor alle deelnemers en goed toezicht –, moet er ook niet worden geprivatiseerd, want dan ontstaan er private monopolies en dat is de slechtst denkbare situatie.

De gedachte was aanvankelijk dat het proces pas in 2007 zou worden afgesloten. Toen de eerste verkoop van een netbedrijf ter sprake kwam (Hoofddorp), heeft de Kamer in een debat met de minister eensgezind

¹ Samenstelling:

Leden: Blaauw (VVD), Biesheuvel (CDA), voorzitter, Witteveen-Hevinga (PvdA), Leers (CDA), Voûte-Droste (VVD), ondervoorzitter, Rabbae (GroenLinks), Hessing (VVD), Giskes (D66), Marijnissen (SP), Crone (PvdA), Van Dijke (ChristenUnie), M.B. Vos (GroenLinks), Van Walsem (D66), Hofstra (VVD), Wagenaar (PvdA), Stroeken (CDA), De Boer (PvdA), Van den Akker (CDA), Geluk (VVD), Ravestein (D66), Verburg (CDA), Blok (VVD), Hindriks (PvdA), Dijsselbloem (PvdA) en Bolhuis (PvdA).

Plv. leden: Snijder-Hazelhoff (VVD), Atsma (CDA), Wijn (CDA), Klein Molekamp (VVD), Vendrik (GroenLinks), De Swart (VVD), Van den Berg (SGP), Poppe (SP), Kuijper (PvdA), Van Middelkoop (ChristenUnie), Van der Steenhoven (GroenLinks), Schimmel (D66), Van Baalen (VVD), Herrebrugh (PvdA), Van der Hoeven (CDA), Smits (PvdA), De Haan (CDA), Van Beek (VVD), Bakker (D66), Schreijer-Pierik (CDA), Udo (VVD), Hamer (PvdA), Koenders (PvdA) en Schoenmakers (PvdA).

vastgesteld dat verkoop zou moeten worden getoetst aan nog nader vast te stellen criteria en dat zo nodig de verkoop met terugwerkende kracht ongedaan zou kunnen worden gemaakt. Dit is vastgelegd in een motie waar alle fracties vóór hebben gestemd en de minister heeft deze motie via een brief onder de aandacht van gemeenten en provincies gebracht. Hoewel erover getwist kan worden of de criteria niet te lang op zich hebben laten wachten, is daarbij wel sprake van een transparant proces, want de Kamer heeft er op z'n minst ieder jaar een brief van de minister over gekregen en er minstens ieder halfjaar met de minister over gesproken. De minister heeft de Kamer voorgelegd of er niet versneld kan worden geliberaliseerd, waardoor er vervolgens ook versneld kan worden geprivatiseerd. Het liberaliseren wil de heer Crone best versnellen; te dien aanzien heeft ook hij nu als termijn genoemd: 2003/2004. Daarmee is echter niet gezegd dat er vandaag al mag worden geprivatiseerd, want de voorwaarden daartoe – speelveld, regels en scheidsrechter – zijn nog niet vervuld.

Allereerst moet er een sterke toezichthouder zijn, in de vorm van een DTe met voldoende bevoegdheden en menskracht. De minister heeft onderkend dat een bezetting van vijftien mensen te weinig is en zich bereid verklaard de formatie tot 25 personen uit te breiden. Het komt de heer Crone voor dat dit nog niet voldoende is. Zo heeft hij van een Engelse hoge ambtenaar op energiegebied vernomen dat Nederland, in verhouding tot Engeland, 75 mensen nodig zou hebben bij de toezichthouder. Van de zijde van Amerikaanse consultants wordt erop gewezen dat een toezichthouder verschillende deskundigheden nodig heeft: mensen met verstand van de techniek van het netwerk, van de productie en van juridische en bedrijfseconomische aspecten. Inmiddels heeft de Kamer bij monde van mevrouw Voûte gevraagd om de instelling van een klachtenbureau voor burgers en bedrijven, wat door de minister is doorgeschoven naar de DTe, waardoor deze er nieuwe taken bij heeft gekregen. Het is daarmee eens te meer duidelijk dat 25 formatieplaatsen voor de DTe niet genoeg is.

Het probleem dat zich met name voordoet, is dat een private onderneming die via een dochteronderneming het monopolie over een netwerk heeft, van dit monopolie gebruik, misbruik, zal willen maken tegenover bijvoorbeeld concurrenten. De toezichthouder zal een permanente strijd moeten leveren om dergelijk misbruik te voorkomen. Alleen een papieren afscheiding van de netwerkdochter is daarbij niet genoeg. Zo werken bij Eneco-netbedrijf, een dochterbedrijf van Eneco, slechts enkele mensen, waardoor dit dochterbedrijf voor diverse werkzaamheden, zoals het uitsturen van brieven, capaciteit moet inlenen bij de moederonderneming. Blijkens een krantenbericht zou de directeur van Eneco-netbedrijf zelfs lid zijn van de raad van bestuur van Eneco, hoewel in de wet staat dat er volstreekte onafhankelijkheid moet zijn. Van de zijde van de leiding van het bedrijf Remu wordt gesteld dat men er de cashflow van de netwerkdochter wil benutten voor risicodragende, commerciële activiteiten. Er zijn dan twee conclusies mogelijk. De eerste is dat er nu te veel cashflow, te veel winst, bij de netwerkdochter is, zodat de prijs voor de burgers in Utrecht omlaag dient te gaan – wil de minister dit dan ook bevorderen? De tweede conclusie is dat als er vervolgens verlies wordt geleden op deze commerciële activiteiten, de burgers in Utrecht daarvoor de prijs betalen. Kortom, het is in deze zin dat bedrijven zich uitspreken: zij hebben het netwerk nodig, want anders hebben zij niet voldoende geld om zich commercieel te ontplooien en hebben zij onvoldoende toegang tot de klant.

De heer Crone spreekt hiermee niet uit dat hij tegen privatisering is. De vraag bij privatisering is, of er aan de randvoorwaarden is voldaan. In vergelijking met Engeland is Nederland nog niet klaar met de regelgeving en ook is er nog geen goed functionerende toezichthouder. Als deze zaken niet goed zijn geregeld, wordt het private monopolie misbruikt. Zo

schrijven de werkgevers uit Noord-Brabant en Zeeland dat de stijging van de energierekening mede ligt aan de gestegen leverancierstarieven. Het afgelopen jaar is het leverancierstarief van Essent gestegen met 10%, juist omdat Essent een commerciële doelstelling heeft. Eneco legt geen stadsverwarmingsnet aan in Zoetermeer, omdat Eneco een hoge rendementsdoelstelling stelt. Hoewel het nog overheidsondernemingen zijn, gedragen de bedrijven zich daarmee als monopolist en alsof zij reeds aan de beurs genoteerd stonden. Het is vanuit hun gezichtspunt logisch dat zij een hoge rendementsdoelstelling stellen en de geboden ruimte daartoe willen benutten; het is voor Kamer en regering dan zaak daar juist geen ruimte voor te bieden. Een monopolist accepteert opgelegde regels niet voetstoots, tenzij het niet anders kan. Zo worden de besluiten van de DTe door de bedrijven aangevochten voor de rechter: zij rekenen erop dat zij de paar miljoen aan advocatenkosten die dit met zich brengt, op deze wijze wel weer terugverdienen. Engeland laat zien dat als de netten apart gezet worden, de commerciële bedrijven geen netbedrijf ambiëren, want dat levert maar een rendement van 6% op. In de netbedrijven komen dan private beleggers, pensioenfondsen en dergelijke, die wel een dergelijk rendement, dat zonder risico is, willen hebben. Zij hebben er op hun beurt geen belang bij om de ene commerciële partij te bevoordelen boven de andere. Tegen dergelijke private partijen heeft de heer Crone geen bezwaar. Zijn evenwel de netbedrijven in handen van een Essent of Nuon, dan zullen deze een voorsprong voor zichzelf willen bevechten ten opzichte van concurrenten. Wil de minister opnieuw bekijken of er bij de netwerkbedrijven sprake is van een «bundling» die ver genoeg is gegaan en, bij wijze van contra-expertise, door de DTe laten toetsen of de scheiding voldoende scherp is?

De minister onderkent dat de bedrijven, vanuit private rendementsdoelstellingen of beursdoelstellingen, kijken naar de relatie tussen investeringen en rendement, hetgeen consequenties kan hebben voor maatschappelijk gewenste, het milieu sparende investeringen. Zij zegt echter niet dat zij daar wat aan gaat doen, maar dat was wel de vraag van de Kamer. Hoe kan er met behulp van bijvoorbeeld een andere kostenverdeling of anderszins voor gezorgd worden dat warmtekraftkoppeling (WKK) en duurzame energie rendabel blijven? Indien zelfs het «niet meer dan anders»-principe wordt losgelaten, met steun van het ministerie, is dit voor een stadsverwarmingsproject dodelijk. Is de minister bereid de kostenverdeling te heroverwegen en daar alle denkbare instrumenten voor in te zetten? Wil zij bijvoorbeeld het Duitse model overwegen, met het oog op een hogere terugleververgoeding voor WKK, te financieren uit een opslag op het transporttarief? Dit is sinds vorige week door «Brussel» geaccepteerd als geen staatssteun zijnde.

Tegenover de kleine klanten gedragen de energiebedrijven zich arrogant. Van de zijde van Nuon zijn al verontschuldigingen gekomen, maar nog steeds krijgen afnemers geen inzicht in de veranderingen in hun maandrekening. Sommigen worden geconfronteerd met een verhoging van meer dan f 100, waarbij Nuon zegt dat het komt door de ecotax en de BTW-verhoging. Nuon schrijft er niet bij dat in ruil voor de verhoging van de ecotax er een afdrachtskorting is gekomen, die thans niet wordt verdisconteerd in het maandbedrag. Kennelijk wordt de afdrachtskorting pas aan het eind van een periode van twaalf maanden met de afnemers verrekend. Het zou niet juist zijn, als de bedrijven op deze manier de rentewinst van de afdrachtskorting opstrijken. Wil de minister dit onderzoeken? Wil de minister ernaar streven samen met Consumentenbond en Vereniging eigen huis te komen tot een modelrekening, waarin precies staat wat de toegenomen leverancierstarieven zijn en wat de extra belastingen zijn, die samen leiden tot een ander maandtarief? Tevens dient op de afrekening vermeld te worden welk soort stroom er geleverd is, bijvoorbeeld kernstroom, enz. Volgens een richtlijn van de Europese Commissie hebben de klanten er recht op deze zaken te weten (disclosure). De heer Crone gaat

ervan uit dat de minister erop toeziet dat al deze punten geregeld zullen worden, voordat de Nederlandse markt opengaat. In het vorige debat heeft de minister gezegd dat zij het niet nodig vond te regelen, dat de landelijke netbeheerder het recht heeft te onderzoeken of er op langere termijn voldoende productiecapaciteit is, noch om bij TenneT bevoegdheden neer te leggen reservecapaciteit te kopen. Inmiddels zijn bijvoorbeeld de staat New York en ook de overheid in Zweden actief bezig met productiecapaciteit te bouwen of aan te kopen. Vorige week heeft de Europese Commissie vastgesteld dat de lidstaten zicht dienen te hebben op de langetermijn-productiecapaciteit en zo nodig bereid moeten zijn in de markt reservecapaciteit aan te kopen. Wil de minister nu snel komen met een beleidsaanpak, teneinde te voorkomen dat er in Nederland niets in dit opzicht gebeurt? Een mogelijke aanpak is dat TenneT zorgt voor de noodzakelijke reservecapaciteit door het uitgeven van een tender; de elektriciteitsverbruikers betalen het dan als een onderdeel van het nettatarief. Een ander oplossing kan zijn dat een ieder die over stroomopwekkingscapaciteit beschikt, ook een reservecapaciteit moet hebben. Daarover dient een discussie gevoerd te worden, om vervolgens voor een bepaalde aanpak te kiezen. De heer Crone acht de tijd nog niet daar om alvast aan minderheidsprivatisering te doen, want in de ogen van de betrokken bedrijven, zoals een Endesa, is een minderheidsprivatisering erop gericht om vervolgens tot meerderheidsprivatisering te komen. Zij zullen zich met een minderheidsdeelneming dan gaan gedragen als waren zij al 100% private eigenaar.

Mevrouw **Voûte-Droste** (VVD) is voor een gezonde marktwerking, hoe eerder hoe beter. Daarin stemt zij overeen met wat ook de agenda van de Europese Raad te Stockholm aangeeft: er moet vaart worden gezet achter verdere liberalisering, opdat Europa het meest concurrerende werelddeel kan worden. Tot dit proces rekent zij, als volgende stap, ook de privatisering. In dit verband haalt zij een recente uitspraak aan van het Eerste-Kamerlid van de PvdA, de heer Doesburg, dat elke liberalisering uiteindelijk eindigt in een privatisering. Ook de Europese Raad te Stockholm kan slechts concluderen dat bij de inzet van een goed liberaliseringsproces, uitgekomen moet worden op privatisering.

Het is de opvatting van mevrouw Voûte dat op grond van liberalisering en privatisering, ondersteund door wetgeving, de markt zijn werk moet kunnen doen via concurrentie, opdat de consument er uiteindelijk beter van wordt. Wat dat betreft is zij vóór marktwerking en tegen monopolisten. Daarop beoordeelt zij de voorstellen van de regering, want door een goede marktwerking zal uiteindelijk uitgekomen worden op een marktconforme energieprijs. De bezwaren die naar voren komen in de brieven aan de Kamer, betreffen weliswaar de stijging van energierekeningen, maar de oorzaak daarvan is gelegen in ecotax, REB en stijging van de olieprijs. Dit heeft derhalve niet zoveel met liberalisering of privatisering te maken. Ook bij de stagnatie in de aanleg van het warmtenet te Zoetermeer gaat het om een ander probleem dan liberalisering en privatisering.

In Zweden heeft het liberaliserings- en privatiseringsproces zich al doorgezet. Daar heeft een prijsverlaging plaatsgevonden van zo'n 10 tot 20%. Blijkens gegevens van de Europese Commissie zijn in België, Duitsland, Spanje, Zweden, Italië, Oostenrijk, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk de netwerken geheel of gedeeltelijk in handen van private ondernemingen. Het International Energy Agency (IEA) heeft opgemerkt dat het voor de leveringszekerheid voor de consument niet uitmaakt of netten in private handen zijn of in overheidshanden. Netbedrijven zijn kapitaalintensieve ondernemingen met grote investeringen in de netwerken. Wanneer er uiteindelijk niet mag worden geprivatiseerd, moet bedacht worden dat de huidige aandeelhouders, provincies en gemeenten, tevens opdraaien voor verdere investeringen in de netten. Weliswaar zijn de netwerken op

zich geen risicovolle investering, maar als de energiebedrijven er niets mee kunnen doen en als overheden blijven zitten met zo'n bedrijf, zal dit een handicap zijn in een geliberaliseerde markt.

De thans gesignaleerde problemen en klachten zijn te beschouwen als overgangsproblemen; ook mevrouw Voûte vindt dat de energiebedrijven zich klantvriendelijk moeten gedragen en dat het zeer te laken is, als zij dit niet doen. Dat is ook de reden waarom zij de minister heeft gevraagd een klachtenloket in te stellen. Het antwoord van de minister dat er een helpdesk komt, is niet afdoende. Misschien kan de minister uitleggen wat zij daarmee bedoelt, want de VVD wil echte klachtenbehandeling, waarbij tevens geschillenbehandeling kan plaatsvinden. Er is weliswaar een geschillencommissie, maar deze zaken moeten goed op elkaar afgestemd worden, om te voorkomen dat de klant van het kastje naar de muur gestuurd wordt. De bedrijven die zich klantonvriendelijk gedragen, wil zij snel op het matje hebben om te zorgen dat zij klantgericht zullen zijn, juist in de overgangperiode. Klachten en daaruit voortvloeiende geschillen moeten de toezichthouder onder ogen komen. De afrekeningen voor de afnemers dienen transparant te zijn, waarbij het duidelijk is wat de leverprijs is, welk deel REB is, welk deel ecotax, enz.

Het verslonzen van het onderhoud van de netten, respectievelijk het niet investeren in de netten, kan voorkomen worden via de bevoegdheden die de wet verschaft aan minister en toezichthouder. Zo kan de minister van Economische Zaken een andere netbeheerder aanwijzen bij wanbeheer. Wil de minister in dit verband nog eens uiteenzetten wat de criteria voor wanbeheer zijn? De DTe moet van tevoren deze criteria kunnen melden aan de netbeheerder, moet wanbeheer kunnen zien aankomen en vroegtijdig kunnen ingrijpen. Een stimulering is dat investeringen in het netwerk kunnen worden doorberekend in de netwerktarieven; de DTe beoordeelt de voorstellen voor deze investeringen. Ook beoordeelt de DTe periodiek de ramingen van de netwerkcapaciteit en kan hij de minister van Economische Zaken adviseren de netbeheerder op te dragen investeringen te doen. Met dit alles zal het niet voorkomen dat er niet de nodige investeringen in netwerken worden gedaan.

Een adequate netwerkcapaciteit voorkomt situaties zoals in Californië, waarbij ook mevrouw Voûte opgemerkt wil hebben dat «Californië» op zich niets te maken heeft met het debat over privatisering in Nederland. In Californië heeft een half proces van liberalisering en privatisering plaatsgevonden, waarbij sprake was van een zodanige tariefstelling van overheidszijde dat met name de verhoging van de olieprijs niet doorberekend kon worden aan de consument; op deze wijze gaan bedrijven failliet. Het betekent voor de situatie in Nederland dat, als een proces van liberalisering en privatisering eenmaal is ingezet, het goed moet worden afgerond.

De DTe heeft onlangs een gewijzigde netcode vastgesteld; deze garandeert voor een belangrijk deel het onderhoud en de klantenservice. De energiebedrijven moeten elk jaar het aantal storingsgevallen en de uitvalsduur rapporteren. Mevrouw Voûte vraagt de minister er zorg voor te dragen dat deze rapporten ook aan de Tweede Kamer bekend worden gemaakt. De netbeheerders moeten verder iedere twee jaar aantonen wat de capaciteit van de netten is; er kunnen boetes voor het te lang uitvallen van stroom worden opgelegd. Ook te dien aanzien verneemt zij graag hoe dit loopt. Als het niet lukt de energiebedrijven, eventueel met een minderheidsaandeel, de markt op te laten gaan en als het uiteindelijk niet lukt de markt te liberaliseren, waarbij de afnemer vrij is zijn keuze te bepalen, zullen de Nederlandse energiebedrijven niet de kans krijgen zich te ontwikkelen als marktgerichte, klantgerichte bedrijven. Zij zullen zich evenmin op de Europese energiemarkt kunnen weren tegen buitenlandse bedrijven die op het overnamepad zijn. Een dergelijke ontwikkeling zal niet goed zijn voor de Nederlandse consument.

Mevrouw Voûte is tevreden over de schriftelijke beantwoording door de minister inzake de «sale and lease back»-constructies, waaruit blijkt dat de «cross border sale and lease back»-constructies vallen onder het vereiste van vooraf te verlenen instemming door de minister. Een duidelijke waarborg is voorts dat er toestemming gevraagd moet worden bij de uitwinning van op het net gevestigde zekerheidsrechten. Hoe staat het met de doorvoering, na de tot 1 maart uitgestelde inwerkingtreding, van de betreffende leden van artikel 13 van de Overgangswet elektriciteitsproductiesector inzake transportcapaciteit voor importcontracten? Is de Europese Commissie akkoord gegaan, in het kader van de marktwerking, met de getroffen regeling?

De heer **Van den Akker** (CDA) herinnert aan de vijf voorwaarden die hij in het overleg op 14 februari heeft genoemd en waaraan voldaan dient te zijn, voordat zijn fractie kan instemmen met de privatisering van de regionale netwerkbedrijven. Hij wil thans op een paar aspecten daarvan nader ingaan.

Ten aanzien van het hoogspanningsnet moet de heer Van den Akker constateren dat dit nog steeds niet in handen van de overheid is. De gang van zaken geeft hem de indruk dat de elektriciteitsproductiebedrijven hier wel eens dwars zouden kunnen liggen vanwege de amendering door de Tweede Kamer van de Overgangswet elektriciteitsproductiesector, waardoor deze overgangswet wat ongunstiger uitpakt voor de elektriciteitsproductiebedrijven. Wordt dit net nu wel of niet overgedragen door de productiebedrijven? Als het antwoord «ja» is, waarom is het dan nog niet gebeurd? Wordt de minister door de sector aan het lijntje gehouden? Wanneer zal het net nu wel worden overgedragen? Wat zal de opstelling van de bedrijven zijn, als «Brussel» artikel 13 van de overgangswet in strijd met de mededingingsregels zou verklaren?

TenneT is gehouden de leveringszekerheid in Nederland te garanderen, hetgeen betekent dat TenneT in laatste instantie gehouden is capaciteit bij te bouwen. Echter, in een uitzending van Zembla heeft onlangs een vertegenwoordiger van TenneT verklaard dat TenneT die verantwoordelijkheid niet kan dragen, omdat TenneT de daartoe benodigde informatie niet krijgt en niet het recht heeft die af te dwingen. Is dit inderdaad het geval en, zo ja, welke aanvullende maatregelen gaat de minister nemen, opdat deze informatie wel verkregen kan worden?

Van de beloofde marktwerking, de concurrentie en de lagere prijzen is nog geen sprake. In het debat op 14 februari heeft de minister gezegd dat de vrije klanten profiteren van forse verlagingen van de nettarieven en dat de prijzen met gemiddeld 28% zijn gedaald. Waarop baseert de minister deze uitspraak? Zelf heeft de heer Van den Akker een kleine belronde gehouden en daaruit is hem gebleken dat er in het geheel geen lagere prijzen zijn. Hij bevestigt nog eens dat de prijzen hier bijna 50% hoger liggen dan in Duitsland of België. Doordat de energiebedrijven de prijzen kunstmatig hoog houden vanwege de voorrang die zij hebben gekregen bij de import op het hoogspanningsnet, profiteren noch de distributiebedrijven, als grootgebruiker, van de lagere prijzen, noch hun klanten, zoals MKB-bedrijven en particulieren. Hij herinnert de minister aan zijn verzoek de Kamer een notitie te sturen over de consequenties, economisch en budgettair, indien over een aantal jaren er wel voldoende importcapaciteit zal zijn en de energieprijzen in Nederland onder druk komt te staan vanwege buitenlandse concurrentie. De Nederlandse gasgestookte centrales zullen dan immers niet concurrerend zijn, want de gasprijs is nog steeds gekoppeld aan de olieprijs.

Wat betreft het toezicht heeft de heer Van den Akker een goed functionerende DTe als voorwaarde gesteld, alvorens «ja» te kunnen zeggen tegen privatisering. Te dien aanzien heeft hij echter enige twijfels, bijvoorbeeld vanwege een bericht in het Financieele Dagblad van vorige week over een geheime deal tussen de DTe en de Gasunie, waarbij de Gasunie de prijs

met 6,5% zou verlagen en de DTe de Gasunie in ruil daarvoor tot het eind van het jaar met rust zou laten. Zijns inziens kan in zo'n geval niet meer gesproken worden van een krachtdadig toezicht. Zelf vindt hij dat de DTe nog niet functioneert zoals het moet en nog niet op zijn taak is berekend. Naast de sanctiebevoegdheden die mede door amendering in de wet zijn gekomen, is ook van belang een goed handhavingsbeleid. Wat denkt de minister eraan te doen opdat dit handhavingsbeleid goed van de grond komt? Wanneer zal voorts de regeling inzake de redelijke voorwaarden, in relatie tot artikel 26a van de Elektriciteitswet en artikel 14 van de Gaswet, in werking kunnen treden? De minister heeft een en ander afhankelijk gesteld van het advies van de Raad van State en daarbij toegezegd dit advies aan de Kamer te doen toekomen. Het advies van de Raad van State is er nu, maar de Kamer heeft het nog steeds niet. Kan dit op zeer korte termijn aan de Kamer worden toegezonden?

Als de Kamer «ja» zegt tegen de privatisering, dan dient deze op een verantwoorde manier te geschieden, waarbij er geen sprake is van uitverkoop aan de hoogste bieder. Immers, veel aandeelhouders zullen graag voor een zo hoog mogelijke prijs verkopen, maar dat hoeft niet in overeenstemming te zijn met een goede en betrouwbare energievoorziening. De toezegging van de minister in het debat van 14 februari dat bij het beoordelen van privatiseringsverzoeken een verklaring zal worden geëist, dat de nieuwe eigenaar medewerking verleent aan het in optimale conditie houden van het net, slaat de heer Van den Akker niet hoog aan. Hiermee heeft de minister niet iets in handen, waarmee zij veel kan aanvangen. Hij wijst privatisering van regionale netwerkbedrijven, of het nu gaat om een meerderheidsbelang of een minderheidsbelang, van de hand tot het moment dat aan de door de CDA-fractie gestelde voorwaarden is voldaan.

Vorige week verscheen het bericht in de media dat de Europese Unie een kartelonderzoek heeft gestart naar de reservering van importcapaciteit. Dit lijkt te bevestigen dat er iets mis is. De CDA-fractie heeft eerder om twee redenen tegen de overgangswet gestemd, ten eerste omdat de concurrentie vanuit het buitenland de pas wordt afgesneden, en ten tweede omdat de fractie vindt dat er strijd is met de Europese mededingingsregels. Kan de minister opheldering geven over wat de Europese Commissie in dit verband precies onderzoekt?

Over de «sale and lease back»-constructies heeft de minister de Kamer, met haar brief van 5 februari, een heel ander verhaal gestuurd dan wat zij op 7 december presenteerde. Is datgene wat in haar brief staat, óók de mening van de landsadvocaat of zit er een eigen interpretatie van de minister in? Het gaat er in eerste instantie om te weten of in een «sale and lease back»-constructie zekerheidsstellingen zijn ingebouwd door degene die deze financieringsconstructie ter beschikking stelt, waardoor het onafhankelijk netbeheer in gevaar komt. Dat aspect is destijds door de heer Loudon in de Eerste Kamer naar voren gebracht en minister Wijers heeft erop geantwoord dat in die gevallen de «sale and lease back»-constructies of financieringsconstructies vooraf door hem dienden te worden goedgekeurd. Op blz. 4 van haar brief schrijft de minister: «Daarbij is steeds van belang dat partijen ook daadwerkelijk de contracten inrichten op de hiervoor beschreven wijze (...)». De kern van de zaak is dat dit vooraf dient te worden vastgesteld en niet achteraf.

De minister refereert in haar brief van 5 februari aan hetgeen haar bekend is op basis van een kort onderzoek van de DTe. De heer Van den Akker denkt echter dat de DTe niet de geëigende instantie is om fiscale constructies als de Amerikaanse leaseconstructies te beoordelen en vast te stellen of daarin zodanige zekerheden zijn ingebouwd dat deze de onafhankelijke netbeheerfunctie in gevaar kunnen brengen. Voorts maakt hij eruit op dat de minister deze contracten van tevoren niet gezien heeft. Dat is geen goede zaak, want de minister is degene die van tevoren toestemming moet geven. Verder schrijft de minister dat gebleken is dat veelal die

contracten geen «sale and lease back»-constructies inhielden, maar «lease in, lease out»-constructies. «Veelal» betekent hier dat er niettemin «sale and lease back»-constructies zijn voorgekomen. Indien in een gerechtelijke procedure nietigheid wordt aangetoond op grond van het feit dat de minister niet vooraf goedkeuring heeft gegeven, is er sprake van een groot financieel probleem voor de elektriciteitsbedrijven, waarvan uiteindelijk de verbruikers de gevolgen zullen ondervinden. Wil de minister die contracten nog eens nalopen, maar dan met juristen die bekend zijn met Amerikaanse leaseconstructies, om vast te stellen of er geen zekerheden met betrekking tot het onafhankelijke netbeheer zijn ingebouwd en de Kamer daarover rapporteren?

De heer **Van Walsem** (D66) heeft in een eerdere termijn van de discussie over het onderwerp privatisering het standpunt van D66 dienaangaande al uiteengezet; hij wil thans volstaan met enkele kanttekeningen bij het onderwerp.

Hoewel het niet zijn opzet is de energiebedrijven in de verdediging te brengen, constateert de heer Van Walsem dat er veel kritiek is op deze bedrijven. Op zich is het begrijpelijk dat na zo'n groot aantal jaren monopolist te zijn geweest, bedrijven er moeite mee hebben zich anders te gedragen, waardoor er in de aanloop naar liberalisering en privatisering fouten gemaakt worden. Uiteindelijk zullen ook zij echter, als straks de markt geheel opengaat, om klanten moeten strijden, waarbij de kleinverbruikers de grootste groep vormen. Inmiddels zijn er toch al enige dingen gedaan om de consument waar voor zijn geld te geven, zoals het tot stand brengen van een kwaliteitscode. Het stemt hem wat optimistischer over de overgang van deze bedrijven naar echte dienstverleners. De DTe is van start gegaan; de netwerkcode is vastgesteld en er is sprake van een afname van klachten. Op 1 mei aanstaande treedt het Besluit aanleg energie-infrastructuur in werking, met onder andere de mogelijkheid van openbare aanbesteding van warmtenetten. Stapje voor stapje gaat het de goede kant op. Er is trouwens afgesproken een en ander stap voor stap te doen, zodat niet verwacht mag worden dat alles nu al goed zou gaan. Uitgangspunt is dat wordt toegegaan naar liberalisering van de markt en naar private energiebedrijven.

De discussie overziende constateert de heer Van Walsem dat de VVD voorstander is van de privatisering. De heer Crone van de PvdA heeft nog de nodige reserves, maar principieel wijst hij privatisering niet af. Dat geldt ook voor het CDA, waar de heer Van den Akker stelt dat er eerst nog aan een aantal eisen moet worden voldaan. Al en met al is er hoop, waarbij het zaak is zich ervan bewust te zijn wat een voortdurende onzekerheid betekent voor de energiebedrijven, hun directies en werknemers. Dit zijn niet de kleinste bedrijven en goede bedrijfsvoering vereist dat er zicht is op een te volgen koers; onzekerheid daarover is slecht voor de bedrijven. Het is de verantwoordelijkheid van de politiek duidelijk aan te geven dat de bedrijven erop kunnen rekenen, dat er uiteindelijk zal worden ingestemd met volledige privatisering. Tot dit laatste zal de Kamer nog niet direct kunnen besluiten, maar aangegeven kan worden dat ertoe zal worden overgegaan na de vrijmaking van de consumentenmarkt, iets waar nu zo spoedig mogelijk toe gekomen dient te worden. Besloten zou kunnen worden dat eventueel al een minderheidsgedeelte mag worden verkocht om langzamerhand de sprong te kunnen maken naar de geliberaliseerde en geprivatiseerde markt.

Een geliberaliseerde energiemarkt wordt door Europa afgedwongen; sommige landen zijn al geliberaliseerd. Te dien aanzien zeggen VVD en D66 dat de bedrijven de kansen die zo'n markt geeft, ook moeten kunnen grijpen. Anderen concentreren zich blijkbaar meer op de bedreiging die erin zit. Die bedreiging zal echter groter worden, als de bedrijven met de handen op de rug geboeid de internationale concurrentiestrijd moeten aangaan. Niettemin is het van groot belang zekerheden te geven aan de

afnemers op het punt van levering, lage prijs, goede kwaliteit, enz. Deze zaken zijn echter in principe goed geregeld, ook al kan daar nog wel wat aan geschaafd worden. Wat dat betreft dient de DTe voldoende toegerust te zijn om zijn zware taak goed te kunnen uitvoeren; dit is ook van belang voor het vertrouwen van de burgers in de privatisering.

De heer Van Walsem gaat ervan uit dat dit allemaal geregeld kan worden en tegen die achtergrond is hij nog steeds voorstander van privatisering, al is het aan provincies en gemeenten te beslissen of zij willen verkopen. Als echter vanuit de centrale overheid de mogelijkheid tot privatisering niet op korte termijn wordt doorgezet, zal de waarde van de energiebedrijven, die nu nog redelijk hoog is, steeds meer teruglopen. Als de energiebedrijven een belangrijk gedeelte van de activa, het netwerk, zouden willen gebruiken voor nieuwe ontwikkelingen die nodig zijn voor een succesvolle continuering van hun bedrijf in een geliberaliseerde markt, dan moeten zij daartoe kunnen overgaan. Wanneer zij dat niet zouden mogen, zullen zij het in een open markt tegen de buitenlandse concurrenten afleggen en uiteindelijk voor een appel en een ei worden verkocht. Nu echter kunnen zij naar de beurs, zodat zij niet verkocht hoeven te worden aan buitenlandse bedrijven en zelfstandig geld kunnen verwerven, mede dankzij de netwerken. Die kans wil hij deze bedrijven geven. Geconstateerd moet echter ook worden dat wanneer er op dit moment grote bedragen voor het aandelenbezit in de netbedrijven verkregen kunnen worden, er zo'n vijftig jaar lang te hoge prijzen door de afnemers zijn betaald aan deze overheidsmonopolisten. Het is dan goed dat daar een einde aan komt. Ook vanwege de geconstateerde hoge cash-flow kan het zijn dat de netwerkvergoedingen nog te hoog zijn. Door concurrentie zal de prijs omlaag kunnen gaan en een betere efficiency verkregen worden; ook een goede toezichthouder kan hier bijdragen aan een betere situatie.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks) is verheugd over de politieke realiteit van vandaag, want anders dan de heer Van Walsem schat zij in dat er een duidelijke Kamermeerderheid is die niet wil overgaan tot privatisering van de netwerken, noch als het gaat om een meerderheidsbelang, noch als het gaat om een minderheidsbelang. De minister heeft een aantal handreikingen gedaan, ook in haar laatste brief, en zij had blijkbaar verwacht dat de PvdA nu wel de bocht zou maken, maar dat is niet gebeurd. Overigens blijft de vraag op tafel, wanneer voor de PvdA de situatie zodanig zal zijn, dat er wél tot privatisering kan worden overgegaan. Ook de positie van het CDA is wat dat betreft niet geheel duidelijk.

GroenLinks vindt dat de netbedrijven, gegeven dat zij van nature het monopolie bezitten van een cruciale maatschappelijke functie, niet gepri-vatiseerd dienen te worden, want dit brengt te veel risico's met zich. De minister probeert daaraan tegemoet te komen, maar hetgeen zij voorlegt, is volstrekt onvoldoende. Er is het grote risico van het uitmelken van het kapitaal dat in de netten zit, door de bedrijven die willen expanderen. Er zijn onvoldoende garanties dat de private partijen daadwerkelijk straks de maatschappelijk gewenste investeringen in de netten zullen doen. Eneco vormt hier een niet te veronachtzamen voorbeeld. Ook de minister onderkent dat zij er blijkbaar niets aan kan doen, als een bedrijf, op grond van rendementsoverwegingen, weigert eerder gemaakte afspraken na te komen op het punt van de aanleg van een warmtenet. Dat is een situatie waarin mevrouw Vos na een privatisering van de netwerken niet terecht wil komen.

Wat zal er voorts met de netbedrijven gebeuren, als deze in buitenlandse handen komen en de buitenlandse moeder gaat failliet? Daar waar de schaalvergroting en de fusies toenemen, zullen ook dergelijke risico's toenemen. Moet er niet een grens aan de schaalvergroting gesteld worden die op dit moment plaatsvindt? Dient de DTe in die zin niet een zware toezichtsfunctie te hebben? Wanneer een distributiebedrijf in

buitenlandse handen komt en de buitenlandse eigenaar gaat failliet, terwijl het bedrijf een groot deel van de Nederlandse markt bedient, kan vervolgens een groot deel van de Nederlandse consumenten zonder stroom komen te zitten. Weliswaar zit het netwerk dan nog in de Nederlandse bodem, maar als ook bijvoorbeeld het distributiebedrijf betrokken is bij een faillissement, kan het betekenen dat er geen stroom meer gaat door het net. Dat risico blijft aanwezig en wordt niet afgedekt. Het verbaast mevrouw Vos dat de minister ervan uitgaat dat na 1 januari 2003 volledige privatisering plaats kan vinden zonder een aantal randvoorwaarden die zij wel vóór 2003 stelt, zoals de eis van structuurvennootschap ten aanzien van het netbedrijf. De minister dient er meer duidelijkheid over te bieden welke voorwaarden er na die datum nog behoren te gelden. Het is overigens de vraag welke garanties de structuurvennootschap biedt, want als een bedrijf in buitenlandse handen komt, kan de structuur ervan worden veranderd. Welke van de garanties die de minister nu in haar brief stelt, waaronder de netbeheersverklaring, behouden hun werking als straks zo'n bedrijf doorverkocht wordt? Mevrouw Vos is het niet eens met het gezichtspunt van de minister dat het bewerkstelligen van investeren in een energie-infrastructuur min of meer buiten de onderhavige discussie staat. Hoe wil de minister dit realiseren, waar zij nu al zegt eigenlijk geen instrumenten te hebben om bijvoorbeeld Eneco te dwingen tot de aanleg van een warmtenet? Een punt dat GroenLinks zorgen baart, is dat het milieu voortdurend schade lijdt bij liberalisering en privatisering. Kan de minister vandaag meer duidelijkheid geven over maatregelen die zij te dien aanzien wil nemen? Mevrouw Vos herinnert aan haar suggestie om, daar waar er een probleem is met zowel WKK, als ook andere decentrale opwekking, te overwegen een verplichte terugleververgoeding voor alle decentrale opwekking in te stellen, die betaald zou kunnen worden uit een heffing op het net. Er wordt al enige tijd gesproken over de aanpassing van de nettarieven. Wat is de stand van zaken dienaangaande en hoe snel zal een aanpassing van de nettarieven kunnen plaatsvinden? Als straks de markt volledig vrij is, vervalt dan de nu verplichte afname van duurzame stroom en WKK-stroom of blijft er een garantie dat ook deze decentrale stroomopwekkers kunnen blijven leveren? Wat is de inzet van de minister bij hetgeen in Europa gaat gebeuren ten aanzien van de minimumkwaliteits-eisen aan stroom en een verplicht aandeel duurzame energie? Ook mevrouw Vos verlangt dat rekeningen die aan de afnemers gestuurd worden, inzichtelijk zijn en aangeven waar de stroom vandaan komt en wat voor stroom het is. Hoe denkt de minister over een verplichte etikettering van stroom en hoe staat het met de doorvoering van een verplicht aandeel duurzame energie?

De antwoorden in de brief van 16 maart 2001 over de aansluittarieven acht mevrouw Vos niet bevredigend. Ten aanzien van bijvoorbeeld de windturbines en de first mover-problematiek is de houding van de minister, dat de problemen niet groot genoeg zijn. Zij zou er graag meer duidelijkheid van de minister over willen hebben. Ook GroenLinks hecht belang aan het realiseren van reservecapaciteit, juist om calamiteiten op te vangen. Aan de ene kant worden daar risico's mee gelopen, maar aan de andere kant moest er zo nodig geliberaliseerd worden en willen energiebedrijven de markt op. Dan zijn het uiteindelijk deze bedrijven waar de kosten van het aanleggen van reservecapaciteit terecht dienen te komen.

De heer **De Wit** (SP) is van mening dat de netwerken en de distributiebedrijven een publieke voorziening zijn die ook in publieke handen moet blijven. Tot op heden zijn er in Nederland – in tegenstelling tot de situatie in Californië – over het algemeen weinig problemen met de stroomvoorziening. De SP is tegen de privatisering van de netwerken, met name omdat er een aantal risico's aan verbonden is, zoals onzekerheid met betrekking tot de levering; voorts risico's betreffende de kwaliteit van het

onderhoud van het netwerk en eventuele capaciteitstekorten; verder het risico van geïmporteerde stroom die opgewekt is op een wijze die slecht is voor het milieu (kernenergie of bruinkool), alsmede volstrekte onzekerheid of de consument er qua prijs beter of slechter van wordt. Voor zover er ook in de huidige situatie, met openbare nutsbedrijven, kernstroom binnenkomt, berust dit op een politiek meerderheidsbesluit, waar de SP haar bezwaren tegen kenbaar heeft gemaakt.

In haar brief van 19 februari geeft de minister de nadere voorwaarden voor privatisering nog eens weer, waaronder die betreffende het uitoefenen van het toezicht. Voor de SP zijn het geen voorwaarden die tot het inzicht leiden dat privatisering zou moeten plaatsvinden. Dat geldt ook voor de netbeheersverklaring. Het onderscheid dat de minister maakt tussen privatisering van een minderheidsbelang en van een meerderheidsbelang, biedt geen optie voor de SP. Wat betreft het minderheidsbelang sluit de heer De Wit zich kortheidshalve aan bij de argumenten van de heer Crone daaromtrent. Met betrekking tot de privatisering van een meerderheidsbelang is de vraag gerezen of de voorwaarde van structuur-NV die de minister daaraan wil koppelen, wel voldoende zekerheid biedt. De structuur-NV is nog geen garantie dat de onafhankelijkheid van het netbedrijf gewaarborgd wordt, want de vraag is wie de mensen zijn die in de raad van commissarissen en in de directie van de structuur-NV komen te zitten. Er is buiten het officiële circuit van de structuur-NV volop mogelijkheid tot aantasting van de positie van onafhankelijkheid. Hier laat zich een vergelijking trekken met de gang van zaken in de sociale zekerheid waar, ondanks de vastgelegde strikte scheiding tussen private activiteiten en publieke activiteiten van instellingen en organisaties, in meerdere gevallen uitwisseling heeft plaatsgevonden van publieke gegevens, i.c. werknemersgegevens, naar private bedrijven die daar hun voordeel mee dachten te doen.

Ook de heer De Wit stelt vast dat er op dit moment geen Kamermeerderheid is voor privatisering van de netwerken, hetgeen betekent dat de minister geen toestemming kan geven, daar waar reeds verzoeken voorliggen. Wel is de vraag aan de orde hoe lang het debat nog moet worden gevoerd, totdat er een beslissend punt is bereikt.

De heer **Van den Berg** (SGP) constateert dat er parallellen te trekken zijn tussen dit debat en dat over Schiphol, want bij beide gaat het over infrastructuur: regionale energienetwerken versus de infrastructuur voor de luchtvaart, en bij beide is sprake van monopolisme. De SGP-fractie vindt dat dit type infrastructuur, naar analogie van het wegennet, publiek beheerd moet blijven; althans, dat er voldoende publiekrechtelijke garanties dienen te zijn voor het functioneren ten behoeve van het algemeen belang. De vraag daarbij is, hoe dit te garanderen. Bij dit type infrastructuur zijn aspecten aan de orde als: publiekrechtelijke randvoorwaarden, publiekrechtelijke beheersstructuren en publiekrechtelijke concessieverlening, waarbij de eigendom in handen van de overheid is. Op die wijze kunnen voldoende waarborgen worden geboden voor publieke dienstverlening. Wil de minister eens nagaan of deze gedachte ten aanzien van de energienetwerken verder kan worden uitgewerkt?

De heer Van den Berg, refererend aan de voorgaande overleggen over de privatisering van de regionale netwerken, stipt thans kort de visie van de SGP in dezen aan. In de wetgeving dienen voldoende publiekrechtelijke waarborgen te worden opgenomen om de publieke belangen – betrouwbaarheid, veiligheid, duurzaamheid, betaalbaarheid, leveringszekerheid – zeker te stellen. De minister heeft in de loop van de debatten een aantal stappen in de richting van de Kamer gezet, maar in de ogen van de heer Van den Berg zijn dit telkens marginale stappen en geen principiële stappen. Ook bij de toezeggingen en tegemoetkomingen in haar brief van 19 februari gaat het uiteindelijk om privaatrechtelijk te treffen maatregelen. Zelf heeft hij steeds publiekrechtelijke garanties beoogd. Vanuit het

gezichtspunt dat het gaat om nutssectoren, dient ook de Kamer daarop te staan. Hij vreest dat in de constructie die de minister voorstelt, nog steeds het gevaar aanwezig is dat er geen volstrekte onafhankelijkheid is van het netbeheer ten opzichte van de productiesector, bijvoorbeeld als gevolg van personele unies, enz. Hier moet sprake zijn van een duidelijker ontkoppeling.

De concessiefiguur acht de heer Van den Berg een goede insteek om op dit punt regelingen treffen. De minister wil die kant niet uit en hij vreest dat daar sprake is van een principieel verschil van mening. Zelf is hij noch voor volstrekte privatisering, noch voor partiële privatisering van de regionale netwerken. Daar zullen heel andere garanties voor moeten gelden, wil dit bespreekbaar zijn. Zo dient er goed toezicht te zijn, waarbij de kwaliteit en kwantiteit van de DTe aan de orde is. In dezen sluit de heer Van den Berg zich bij eerdere opmerkingen aan. Het is hem opgevallen dat er sinds het vorige debat weinig verbeterd is op het punt van het grote aantal klachten dat binnenkomt, ondanks de duidelijke signalen die toen door Kamer en minister zijn afgegeven richting bepaalde energieleveranciers. Hij vraagt derhalve opnieuw aandacht van de minister voor de aanpak hiervan.

De brief over de «sale and lease back»-constructies is voor de heer Van den Berg aanleiding de minister eraan te herinneren dat zij in haar vorige verantwoordelijkheid, als minister van Verkeer en Waterstaat, te maken heeft gehad met een vergelijkbare vraagstelling ten aanzien van de zuiveringsinstallaties van de waterschappen. Er heeft zich toen in waterschapsland een interessante discussie voorgedaan, niet alleen over juridische, fiscale en financiële aspecten, maar zelfs over de ethische aspecten. Er zijn waterschappen geweest die om ethische redenen deze constructie niet hebben willen gebruiken. In de brief zegt de minister dat het thans vooral gaat om «lease in, lease out»-contracten en dat er, omdat de juridische eigendom daarbij niet overgaat, geen toetsing vooraf nodig is op basis van artikel 93 Elektriciteitswet. Echter, in dit soort contracten zijn heel veel zekerheden ingebouwd, waarvan het de vraag blijft, parallel aan de discussie destijds in waterschapsland, of daardoor de publiekrechtelijke dimensie en de publieke taakuitoefening niet belemmerd zouden kunnen worden. Kan de minister hier nog eens naar kijken?

Antwoord van de regering

De **minister** is het eens met het motto «eerst liberaliseren, dan privatiseren», maar wijst erop dat nu een versnelling van de liberalisering gaande is, ook in Europees verband, waarbij een deel van de markt al geliberaliseerd is. Het betekent dat ook versnelling van de privatisering in zicht is. Er vindt voorts een versnelde herstructurering van bedrijven plaats, niet alleen in Nederland, maar ook in de Europese Unie. Het gevaar dreigt dat Nederlandse bedrijven zwak komen te staan op de Europese markt. De ervaring heeft geleerd dat daar waar bedrijven zelf als eerste de markt op kunnen, zij meer kansen hebben om te overleven en expansief te worden dan bedrijven die als laatste komen. De huidige aandeelhouders vragen zich hierbij af of zij intussen ondernemersrisico willen lopen. Dit alles vraagt om een goed antwoord en daar is de minister mee bezig. Tegelijkertijd ligt er het privatiseringsverzoek betreffende NRE, waarop binnenkort beslist zal moeten worden. Zij wil de zaak niet forceren, maar wel graag voortgang maken met het inhoudelijke debat. Er is nu in gezamenlijkheid een aantal extra waarborgen ontworpen om de publieke belangen te borgen, zodat privatisering mogelijk is; stevige wetgeving en een sterke toezichthouder zijn daarbij essentieel. Kamer en kabinet zijn daarmee op de goede weg, al zullen verdere verbeteringen altijd nodig en wenselijk zijn.

De minister wil niemand dwingen tot privatisering, want dat is een zaak van de huidige, democratisch gelegitimeerde aandeelhouders. Er moeten

echter wel heel goede redenen zijn om als centrale overheid de vrijheid van gemeenten en provincies in dezen te beperken. Wat dat betreft mag in andere landen van de Europese Unie de centrale overheid niet zomaar treden in de autonomie van gemeenten. In bijvoorbeeld Duitsland, Zweden, Finland, Spanje en België wordt die discussie aan de lokale aandeelhouders overgelaten. Het resultaat in al die landen laat een gemengd beeld zien: sommige gemeenten verkopen wel, andere niet. Er is wel een duidelijke tendens naar meer privatisering. In Engeland heeft dit al geleid tot volledige private eigendom van distributiebedrijven. Tal van lessen die in Engeland geleerd zijn, worden nu in Nederland toegepast. Alle landen stellen eisen aan een goed functionerende markt, maar deze is nog niet in alle landen optimaal. Sommige landen hebben ervoor gekozen in één keer te liberaliseren om vervolgens de zaak op orde te brengen. In Nederland gebeurt dit anders en wordt ernaar gestreefd eerst alles goed geregeld te hebben, voordat de klant vrij wordt gemaakt. Niettemin lijkt kritiek op de opstelling van sommige energiebedrijven juist voor een versnelde liberalisering, met keuzevrijheid voor de consument, te pleiten.

De belangrijkste waarborg is in de wet gelegen. Als de wet onvoldoende garanties biedt, wordt deze aangepast; dat hoeft privatisering derhalve niet tegen te houden. Private aandeelhouders, of zij nu in het buitenland gevestigd zijn of in Nederland, horen zich in Nederland aan de Nederlandse wet te houden. Liberaliseren heeft voordelen voor de consument, zoals een betere prijs-kwaliteitsverhouding en keuzevrijheid. Er zijn bij de liberalisering nog transitieproblemen, bijvoorbeeld waar het betreft de aansluitkosten. Die problemen zullen successievelijk worden opgelost door in beginsel de toezichthouder of, indien nodig, de wetgever. Er is overeenstemming over dat privatisering van netwerken alleen kan, als de publieke belangen goed zijn gewaarborgd. Onderwerp van discussie zijn dan ook de randvoorwaarden voor het borgen van het publieke belang: een duurzame, betrouwbare en betaalbare energievoorziening. Daarvoor zijn onafhankelijke netbeheer en adequaat toezicht essentieel, en daaraan moet derhalve voortdurend worden gewerkt. De wet- en regelgeving biedt nu voldoende aanknopingspunten om zeker te stellen dat de netbeheerder aan zijn verplichtingen kan en zal blijven voldoen. Daarbovenop heeft de minister een aantal privaatrechtelijke voorstellen gedaan.

De minister is ervan overtuigd dat overheidsaandeelhouderschap niet de aangewezen weg is om publieke belangen als duurzaamheid, betrouwbaarheid en betaalbaarheid te borgen. De regelgeving en het toezicht zijn ook volgens de Elektriciteitswet en de Gaswet de geëigende middelen om te garanderen dat er onafhankelijk netbeheer is, dat er adequaat toezicht is en dat er geïnvesteerd wordt in de kwaliteit en de capaciteit van het netwerk. In de wet- en de regelgeving zijn heel veel waarborgen opgenomen rond deze drie punten. Desalniettemin maakt de Kamer zich nog zorgen en gelet op het belang van het onderwerp zijn die zorgen mogelijk terecht. Daarop probeert de minister een serieus antwoord te geven, waarbij zij ingaat op de extra maatregelen die zij samen met de Kamer wil nemen om onafhankelijk netbeheer, adequaat toezicht en investering in de kwaliteit en de capaciteit van het netwerk te verzekeren.

Wat kan er extra aan gedaan worden om het zo belangrijk geachte onafhankelijke netbeheer te verzekeren? Daartoe kan een aantal maatregelen worden genomen, bijvoorbeeld met betrekking tot aanvragen inzake privatisering. Zo lijkt het de minister verstandig dat, alvorens zij een besluit neemt ten aanzien van een privatisering, de DTe een additionele toetsing uitvoert op de onafhankelijke positionering van het netbedrijf. Daarbij zal door de DTe kritisch gekeken moeten worden naar het feitelijke gedrag van de netbeheerder sinds diens aanwijzing. Als blijkt dat dit gedrag niet in orde is, zal en kan de minister geen toestemming voor privatisering geven. Zij wijst er aansluitend op dat haar niet gebleken is van banden tussen de directeur van Eneco-netbeheer en het moederbe-

drijf Eneco. Voorts is Eneco bezig om het personeelsbestand bij het netbeheer, dat nu uit ongeveer 35 personen bestaat, uit te breiden tot zo'n 100.

De minister is het ermee eens dat sommige uitspraken van energiebedrijven zoals de heer Crone die aangaf, zo niet gedaan kunnen worden. Als de uitspraak wordt gedaan dat het bedrijf de cashflow uit het netwerk wil gebruiken om de markt op te gaan, kan dit op twee dingen duiden. Als het voor een beperkt deel is, is het aanvaardbaar, want er zal altijd sprake zijn van een rendement dat ergens voor gebruikt mag worden. Als de cashflow evenwel te groot is, zal dit voor de toezichthouder een uitnodiging zijn nog eens goed naar de tariefstelling te kijken en waar nodig actie te nemen. Als blijkt dat een bedrijf inderdaad verkeerd gedrag vertoont, geeft dit aan dat het bedrijf nog niet rijp is voor privatisering.

Bij vervreemding van het minderheidsbelang zal de minister er streng op toezien dat privaatrechtelijke afspraken tussen verkopende, decentrale overheden en de nieuwe neteigenaar geen afbreuk doen aan de publieke, in de wet neergelegde waarborgen met betrekking tot het netbeheer. Dat betekent dat constructies waarbij een nieuwe neteigenaar méér zeggenschap krijgt ten aanzien van aspecten die het netbeheer raken dan hem op grond van het minderheidsbelang toekomt, voorkómen moeten worden. Overigens geldt reeds dat een aandeelhouder van een netwerkbedrijf zich op grond van de wet niet mag bemoeien met het netbeheer, maar zo is er in geval van privatisering nog een extra controle. In de beheersovereenkomst tussen neteigenaar en aangewezen netbeheerder zal een bepaling opgenomen worden dat een overeengekomen gebruiks- of overdrachtsvergoeding niet mag leiden tot hogere kosten van het netbeheer en tot minder transparantie dan indien de aangewezen netbeheerder de eigendom van het net zou hebben. Voorts dient elke bepaling waarin de netbeheerder beperkt wordt in zijn mogelijkheden werkzaamheden ter uitvoering van de beheerstaak door anderen dan de neteigenaar te laten verrichten, uit de beheersovereenkomst te zijn geschrapt.

Bij de behandeling van het jaarverslag van de DTe is geconstateerd dat de DTe goed georganiseerd is en in de praktijk bewezen heeft, op de punten waar hij toen al mee bezig was, goed toezicht te houden. Als naar aanleiding van nieuwe taken dan wel intensiveringen van het bestaande toezicht versterking van de capaciteit nodig is, heeft de minister al toegezegd dat zij daar niet terughoudend in zal zijn. Bij de vraag welk type medewerkers de DTe nodig heeft, dient gekeken te worden naar de constellatie waarin de DTe werkt. In het kader van de NMa is op sommige terreinen al veel deskundigheid aanwezig. Zij is het er evenwel mee eens dat de DTe in staat moet zijn het onafhankelijk netbeheer te bewaken, ook na privatisering. De DTe groeit nu op korte termijn naar 25 formatieplaatsen; als dat er daarna 35 moeten zijn, 40 of 50, dan heeft de minister daar geen problemen mee, al zal uitbreiding elke keer dienen te geschieden op grond van de taken die uitgevoerd moeten worden. Daarnaast zal er de mogelijkheid moeten zijn deskundigheid in te huren, zowel in Nederland, als vanuit het buitenland. Dat kan tevens een manier zijn om snel de toezichtcapaciteit te vergroten.

De inrichting van een helpdesk voor consumentenaangelegenheden en de wijze waarop de geschillenbeslechting versterking zal ondergaan, beogen eraan bij te dragen dat afnemers op een goede manier behandeld worden. De helpdesk zal ook functioneren als aanspreekpunt voor burgers met vragen en klachten. Als een klacht op basis van de Mededingingswet wordt ingediend, kunnen er direct sancties worden opgelegd. De minister zal de Kamer bij de behandeling van het jaarverslag NMa/DTe over de definitieve inrichting van de helpdesk informeren. Wat de geschillenbeslechting betreft is de minister thans in discussie met de geschillencommissie openbare nutsbedrijven om daar waar niet de burgerlijke rechter voorziet in beslechting, een oplossing te vinden. Als het loket bij NMa/DTe

zit, heeft dit als voordeel dat, indien er veel klachten over het ene bedrijf en minder over het andere binnenkomen, daar ook in de sfeer van het toezicht conclusies aan verbonden kunnen worden. In samenspraak met de geschillencommissie wordt nagegaan hoe de beste verbinding met de helpdesk kan worden gelegd, gegeven dat de behandeling van een klacht eerst door het bedrijf zelf moet plaatsvinden. Een geschillencommissie komt pas in beeld, als een klacht door een bedrijf niet fatsoenlijk behandeld is. Er wordt gezocht naar een methode waarmee de klant al in de overgangperiode zo goed mogelijk bediend kan worden. De minister heeft op alle aan haar gezonden klachten schriftelijk gereageerd en bij tariefklachten heeft zij op hoofdlijnen aangegeven hoe het toezicht op de tarieven wordt gehouden. Daarnaast heeft de DTe op het gebied van de klantenservice van bedrijven zeer recent eisen gesteld in het besluit wijziging netcode. Vastgelegd is bijvoorbeeld hoe snel er een monteur moet komen bij een storing en wat de termijnen zijn voor de afhandeling van correspondentie en de aankondiging van werkzaamheden. De DTe heeft ook een regeling opgezet om huishoudens in geval van een storing die langer dan vier uur duurt, f 75 te doen vergoeden door de verantwoordelijke netbeheerder. Dit compensatiebedrag wordt uitgekeerd via de energierekening, maar staat los van aansprakelijkheidsclaims. De DTe houdt aldus ook het toezicht op de kwaliteit van de dienstverleningen. Bij een privatiseringsverzoek dienen partijen de netbeheersverklaring mee te zenden. Als wegens wanprestatie een andere netbeheerder aangewezen wordt, wordt de nieuw aangewezen netbeheerder in staat gesteld zijn taken overeenkomstig de wet uit te oefenen, aangezien de neteigenaar door die verklaring zich al bij voorbaat verplicht in zo'n geval het netwerk met toebehoren ter beschikking te stellen van de nieuw aangewezen netbeheerder. Ten aanzien van de netbeheersverklaring dient gewaarborgd te zijn dat de desbetreffende verplichting ook op volgende eigenaren overgaat. De minister zal bij privatiseringsverzoeken proberen dit zo goed mogelijk te ondervangen. Als zou blijken dat de privaatrechtelijke aanpak hier problemen oplevert, zal het publiekrechtelijk dienen te geschieden, hetgeen een kleine wijziging van de wet betekent. De minister zal verder bezien of aanwijzing van een andere netbeheerder in geval van wanprestatie nog versterkt kan worden door de invoering van een constructie waarbij het management van het netwerkbedrijf wordt overgenomen of aan streng toezicht wordt onderworpen. Overigens zijn er risico's bij zowel publieke eigendom, als private eigendom. Zelf meent zij dat het risico bij private eigendom niet groter hoeft te zijn dan bij publieke eigendom. De Kamer maakt daar een wat andere inschatting en daaraan probeert zij tegemoet te komen door het treffen van al deze regelingen. Als dit niet kan via de private kant, dient het te geschieden via de publieke kant. Voor zover een beursgang in het geding is, vormt niet de individuele aandeelhouder het aangrijpingspunt voor regeling, maar het bedrijf zelf. Als een energiebedrijf privatiseert middels beursgang, dan is het het voornemen dat een netbeheersverklaring wordt overeengekomen tussen de BV Netbeheerder en de NV Energiebedrijf, en wel door de raden van bestuur van beide ondernemingen. Bij het instemmingsverzoek dient die verklaring overgelegd te worden en deze zal worden beoordeeld door de minister van Economische Zaken en de DTe. Kan zo'n verklaring niet worden overgelegd, dan wordt er geen instemming verleend. De raad van bestuur moet verantwoording afleggen aan de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA); een mogelijkheid is derhalve dat zo'n verklaring ná beursgang wordt voorgelegd aan de AVA. Indien de AVA de verklaring niet zou accepteren, moet men terug naar de minister met een gewijzigde verklaring. De minister kan vervolgens aanleiding zien een andere netbeheerder aan te wijzen. Bedrijven moeten als nieuwe verplichting op zich nemen dat er een procedure is, waarmee voorkomen kan worden dat aandeelhouders in strijd met de wettelijke verplichting weigeren medewerking te verlenen aan

uitbreiding of verbeteren van de kwaliteit van het net. Bij de uitwerking hiervan dient gewaarborgd te zijn dat die verplichtingen ook op opvolgende nieuwe eigenaren van het netwerk rusten; zo nodig zal dit publiekrechtelijk worden geregeld. Aan de hand van de capaciteitsplannen die één keer in de twee jaar worden opgesteld en door de DTE worden beoordeeld, zal de minister de Kamer informeren over de investeringen die door de netbeheerders in de netten zijn gedaan, alsmede over de kwaliteit van de netten. Zij meent dat haar voorstellen een substantiële verzwaring van eisen inhouden en niet alleen van privaatrechtelijke aard zijn. De Europese Commissie heeft voorstellen gedaan voor een richtlijn om de liberalisering in Europa te versnellen: de zakelijke verbruikers in 2003 en de kleinverbruikers uiterlijk in 2005. Het is, met het oog op het ontstaan van een level playing field, nodig dat aldus wordt gezorgd dat het liberaliseringsproces gelijk op gaat in de diverse lidstaten. In de voorstellen wordt uitgebreid aandacht gegeven aan het netbeheer, de netwerktarieven en het toezicht; het ook in Nederland ontwikkelde systeem wordt min of meer de Europese norm. De voorstellen gaan nadrukkelijk in op het belang van de kleinverbruiker en het milieu. Volgens de voorstellen dienen de lidstaten een instantie aan te wijzen die nationaal toeziet op de voorzieningszekerheid en het evenwicht tussen vraag en aanbod, met inbegrip van de verwachte toekomstige vraag en de geplande of in aanbouw zijnde extra capaciteit. De instantie stelt jaarlijkse een verslag op van haar bevindingen en zendt dit aan de Europese Commissie. Op basis van deze verslaglegging rapporteert de Commissie aan het Europese Parlement en de Raad, waarbij ingegaan wordt op kwesties in verband met de zekerheid van de elektriciteitsvoorziening in de Unie, met name op het bestaande en het geplande evenwicht tussen vraag en aanbod; waar nodig verstrekt de Commissie aanbevelingen. Hiermee zal de Europese Commissie over een mechanisme beschikken om situaties als in Californië tijdig te zien aankomen. Overigens meent de Commissie, daarin gesteund door vele lidstaten, dat er op de korte termijn geen enkele reden is tot zorg.

In de Commissievoorstellen wordt uitvoerig stilgestaan bij de positie van de consument. In een bijlage bij de richtlijnvoorstellen wordt aangegeven waar de lidstaten voor moeten zorgen. Veel van de punten die in deze bijlage staan genoemd, zijn in Nederland inmiddels geregeld. Ook met betrekking tot het zenden door energiebedrijven van een heldere afrekening aan de verbruikers wordt een goed voorstel gedaan. Te dien aanzien zal de minister het platform versnelling energieliberalisering en de toezichthouder vragen stappen te nemen om dit goed te regelen. Daarbij dient bekeken te worden of het mogelijk is op betrouwbare wijze iets te zeggen over de herkomst van de geleverde stroom. In de voorgestelde richtlijn is geen regeling voorzien ter zake van te stellen milieukwaliteits-eisen aan stroom, noch met betrekking tot het aandeel duurzame energie. Wel is er een richtlijn duurzame energie, over het stimuleren van duurzame energie en de daartoe te gebruiken ondersteuningsinstrumenten; daarbij zijn indicatieve doelstellingen opgenomen.

Ten behoeve van de financiering van WKK en duurzame energie is er in Nederland een heffing op het elektriciteitsverbruik via de REB. Er kan gesproken worden over de hoogte en de besteding van die heffing, maar ruimte voor een verdere heffing ziet de minister niet; in internationaal perspectief hoort Nederland tot de landen met de hoogste energieheffing. Voor duurzaam opgewekte elektriciteit hoeft geen REB te worden betaald. Duurzame elektriciteit is op dit moment een rendabele concurrent op de markt. Ook WKK krijgt een REB-voordeel; daarover kan binnenkort verder worden gesproken aan de hand van een door de minister aan de Kamer te zenden brief. Als de conclusie daarbij zou zijn dat WKK op dit moment onvoldoende financieel wordt gecompenseerd voor de uitgespaarde CO₂, dan wil de minister naar aanpassingen kijken. De REB vormt een instrument om milieuvriendelijke opwekking krachtig te stimuleren; de minister

ziet dan ook geen meerwaarde in een aparte heffing. De terugleververgoeding bestaat nog; deze houdt op te bestaan op het moment dat er geen beschermde afnemers meer zijn. Een wettelijke terugleververgoeding lijkt haar geen juist instrument, noch een heffing op het net. Het ligt meer voor de hand eventuele ondersteuning van milieuvriendelijke opwekking op heldere wijze via de REB te regelen. Zij wil graag met de Kamer in discussie over een adequate set van middelen om WKK te stimuleren. Als die middelen nog niet voldoende zijn, moet daar verder naar gekeken worden. Economische Zaken is doende een doorlichting te maken van het totaal van het beschikbare instrumentarium. In dit verband komt de minister begin volgend jaar met een vervroegd energierapport. Zij gebruikt graag instrumenten die én effectief, én efficiënt zijn; wat niet efficiënt is, dient geschrapt te worden. Het is niet uitgesloten dat de REB wat dat betreft nog eens ter discussie komt, bijvoorbeeld als gevonden zou worden dat de REB ook voor grootverbruikers moet gelden. Zij is er vooralsnog niet van overtuigd dat dit het meest effectieve middel is om WKK bij grootverbruikers te stimuleren.

Tot einde 2000 waren de eerste 800 kWh en 800 m³ gas vrijgesteld van REB, vanuit de gedachte dat het niet wenselijk is onvermijdbaar verbruik te belasten. Dit is omgezet in een belastingvermindering van f 312 in het kader van de REB, hetgeen overeenkomt met de eerdere vrijstelling. Dit bedrag is exclusief BTW; inclusief BTW gaat het om f 370. Het is van belang de consument daarover te informeren. Het kan zijn dat energiebedrijven pas aan het einde van het jaar met een verrekening willen komen en dat de rekening aan de afnemers nu hoger uitvalt. Dit zou dan op de afrekening aangegeven moeten zijn. De minister zegt toe zich met de energiebedrijven erover te verstaan hoe een en ander is verwerkt in de rekeningen voor de verbruikers.

Ter zake van het aansluitbeleid in nieuwe gebieden heeft de minister in haar brief van 16 maart 2001 niet slechts een probleem onderkend, maar ook een oplossing aangegeven. Er is een belangrijk instrumentarium beschikbaar, de zogenoemde Vinex-AMvB. Het is zeker mogelijk om aldus ook warmtenetten aan te leggen; het is een discretionaire ruimte van de gemeenten. Zij ziet nu geen noodzaak daar extra financiële prikkels voor te ontwikkelen. Het zullen marktconforme aanbiedingen zijn op basis waarvan gemeenten beslissen. Met betrekking tot WKK zelf is de minister van oordeel dat daar mogelijk nog meer zal moeten worden gedaan, maar daar komt zij graag op terug in een aparte discussie.

Er is op dit moment geen noodzaak reservecapaciteit te contracteren, bijvoorbeeld door TenneT, gezien ook wat de Europese Commissie daarover opmerkt. De minister laat een onderzoek op dat terrein uitvoeren, terwijl het ook Europees wordt aangepakt. Zij komt hierop terug in het energierapport dat begin 2002 aan de Kamer zal worden gezonden. Dat lijkt haar ook de plek om over dit onderwerp beslissingen voor te stellen. TenneT heeft in het kader van zijn taak de leveringszekerheid te garanderen, de bevoegdheid om informatie op te vragen bij de elektriciteitsbedrijven inzake de capaciteitsontwikkeling. Er is ook een discussie met de Europese Commissie over; er moet uiteindelijk tot een set maatregelen worden besloten op Europees niveau, waarbij er per land een aantal monitoren wordt ingesteld. Het betekent dat voor de lange termijn het instrumentarium wellicht zal moeten worden aangepast. De minister zal proberen op de aanpak van een en ander in het komende energierapport in te gaan, inclusief de wijze waarop gekeken wordt naar de capaciteit en de capaciteitsbehoefte van het netwerk.

De systematiek van betaling door de SEP in het kader van de importcontracten sluit aan op artikel 13, lid 4, van de overgangswet. Uit dien hoofde bestaat een systeem waarbij de SEP op basis van de prijs die op de jaarveiling tot stand is gekomen, betaalt voor de hoeveelheid capaciteit die de SEP nomineert of zegt te gaan gebruiken op het tijdstip dat TenneT nog kan beslissen het deel dat de SEP niet gebruikt, op de dagveiling aan

te bieden. Enerzijds doet dit recht aan het feit dat de SEP een bedrag betaalt op de jaarveiling; wat dat betreft is de SEP gelijk aan de anderen die daar kopen. Anderzijds kunnen toch meerdere partijen gebruik maken van het deel van de 900 megawatt dat de SEP niet gebruikt. In het artikel is een technisch voorschrift opgenomen dat op grond van de notificatie-richtlijn moet worden genotificeerd bij de Europese Commissie. Bij zo'n technische notificatie geldt een stand-still-periode van drie maanden, vanaf het moment van ontvangst van de notificatie. Deze zal op 10 mei aflopen, tenzij door de Europese Commissie opmerkingen worden gemaakt over de bepaling, waarna de stand-still-periode met nog eens drie maanden kan worden verlengd. Er is op 12 februari genotificeerd en de minister beschouwt dit als een snelle notificatie, omdat het eerst voorbereid moest worden. Er is nog geen bericht uit Brussel ontvangen over de notificatie.

De minister denkt dat de economische consequenties van een «gas to gas»-prijsrelatie bij de energie-opwekking thans niet zijn te voorzien. Zij wil proberen in het energierapport te laten zien hoe de gasprijs zich heeft ontwikkeld in al geliberaliseerde landen, zoals het Verenigd Koninkrijk en de VS. Wat betreft de consequenties voor Nederland, als er dadelijk genoeg importcapaciteit op het hoogspanningsnet is om concurrentie vanuit het buitenland mogelijk te maken, kan opgemerkt worden dat ook in landen waar geliberaliseerd is, er nog steeds een koppeling lijkt te zijn tussen gas- en olieprijs.

Over de aankoop van TenneT wordt op dit moment op constructieve wijze onderhandeld met de energiebedrijven. Het is de indruk dat deze onderhandelingen binnen afzienbare tijd kunnen worden afgesloten. Het is geen simpele operatie en geen kleine overdracht; de onderhandelingen gaan over serieuze punten en de minister heeft niet de indruk aan het lijntje gehouden te worden. Voordat de feitelijke overdracht kan plaatsvinden, moet een en ander in de wet geregeld zijn. Zij probeert de aankoop zo spoedig mogelijk tot een goed einde brengen.

Bij de criteria voor het vaststellen van wanbeheer gaat het om een situatie waarin de netbeheerder niet of onvoldoende in staat is of zal zijn de wettelijke taken uit te voeren met betrekking tot de exploitatie van het net. De vraag daarbij is of de netbeheerder nog voldoet aan de plicht om netten aan te leggen, energie te transporteren en verbruikers aan te sluiten. In het concrete geval zal de netbeheerder om verantwoording worden gevraagd door de DTe en zal er eerst een formele opdracht worden gegeven gebreken te herstellen. Als daar niet aan wordt voldaan, zijn de kwalificatie wanbeheer en de aanwijzing van een andere netbeheerder daar de consequenties van.

Het kartelonderzoek van de Europese Commissie is een gevolg van de klachten die de Commissie heeft gekregen over het reserveren van importcapaciteit. Dit onderzoek is dan de normale procedure. De minister geeft op verzoek inlichtingen aan de Commissie; er is hier niets geheimzinnigs of bijzonders aan de hand.

Wat betreft de inwerkingtreding van artikel 26a van de Elektriciteitswet heeft de heer Van Den Akker er terecht op gewezen dat de Raad van State inmiddels heeft geantwoord op de adviesaanvraag van de minister. Er wordt thans gewerkt aan het nader rapport; zij verwacht dat de Kamer er in de eerste helft van mei bericht over krijgt.

Het antwoord op de vraag of er niet een grens gesteld moet worden aan de machtsvorming van enkele bedrijven in Nederland, lijkt de minister nu juist de privatisering te zijn. Tot nu toe is er alleen sprake van fusies van bestaande Nederlandse partijen. Uiteindelijk is het de NMa of het DG Mededinging in Europa dat de grenzen stelt wat betreft concentraties. Als er grenzen overschreden worden, zal er worden ingegrepen; dan geldt in Nederland de Mededingingswet.

Naar aanleiding van de vraag van mevrouw Vos inzake de aanpassing van de nettarieven voor decentrale stroomopwekking, wijst de minister erop

dat productie-eenheden die op het lagere spanningsniveau zijn aangesloten, niet worden belast met het producententarief. Zij heeft van de DTe begrepen dat EnergieNed op dit moment een kader uitwerkt, waarbinnen uitsparing van kosten via de tarieven aan WKK ten goede kan komen. De DTe verwacht daar binnenkort duidelijkheid over te krijgen.

De minister heeft niet gezegd dat de nettarieven in Nederland met 28% gemiddeld zouden zijn gedaald, maar wel dat er afnemers zijn die tot 28% voordeliger contracten hebben afgesloten. Het betreft hier, bij wijze van voorbeeld, het gemiddelde van één distributiebedrijf. Van de zijde van VNO-NCW is onlangs ingeschat dat het gemiddeld genomen op 25% zou liggen. Het is niet juist dat in Nederland bedrijven 50% meer betalen dan in het buitenland. Een aantal leden van VEMW laat wat dat betreft heel andere geluiden horen. Afgesproken is dat VNO-NCW en VEMW zullen nagaan hoe het beeld er in zijn algemeenheid uitziet. Dit mag niet altijd vergeleken worden met de Duitse situatie. In Duitsland is snel geliberaliseerd, maar er moet nog veel gedaan worden om het toezicht op orde te krijgen. Voor een deel kunnen de lage prijzen voor sommige grootverbruikers in Duitsland gebaseerd zijn op het feit dat andere verbruikers, waaronder kleinverbruikers, méér betalen. Dat is een situatie die in Nederland niet de voorkeur zal hebben. De vraag dient zich derhalve niet alleen te richten op lagere tarieven in Nederland, maar ook op het bewerkstelligen van een Europees level playing field, waarbij ieder land het toezicht goed geregeld heeft.

De voorwaarde dat sprake dient te zijn van een structuurvennootschap bij vervreemding van een meerderheidsbelang, blijft intact als een netbedrijf in buitenlandse handen komt, want deze vennootschap zal zich altijd binnen de Nederlandse grenzen bevinden. Er is wat dat betreft sprake van locatiegebondenheid van deze structuurvennootschappen. De minister stelt zich de volgende ontwikkeling in de tijd voor. Er kan nu eerst besloten worden een vorm van minderheidsprivatisering toe te staan. Zij herinnert daarbij aan al de extra voorwaarden die zij nu genoemd heeft en ook aan de toetsen die op bepaalde momenten worden gedaan. Betrokkenen kan vervolgens in het vooruitzicht gesteld worden dat zij na volledige liberalisering –er valt over te praten of dat per 1 januari 2003 of per 1 januari 2004 zou moeten zijn – verder mogen gaan in privatisering, mits het netbedrijf in de tussentijd inderdaad goed functioneert en er sprake is van fatsoenlijk gedrag, conform de voorwaarden. Dat lijkt haar de beste stimulans om bedrijven in die richting te laten werken. Het is daarbij de verantwoordelijkheid van regering en parlement dat het toezicht zodanig op orde is en alle zaken zodanig in werking zijn gesteld, dat dit ook werkelijk kan. Na de datum van de volledige liberalisering zou dan de eis van structuur-NV niet meer gesteld behoeven te worden. Dergelijke eisen zijn bedoeld om tegemoet te komen aan ongerustheid van de zijde van de Kamer dat op dit moment het toezicht nog onvoldoende geregeld zou zijn, alsmede aan de roep om extra garanties. Het komt de minister voor dat althans de meerderheid van de Kamer met haar van mening is, dat als het allemaal werkt zoals het nu is voorzien, inclusief het toezicht door de DTe, er eigenlijk geen kans meer is dat bedrijven misbruik maken van hun positie.

De brief van de minister inzake de «sale and lease back»-constructies is volledig in overeenstemming met het advies van de landsadvocaat. De landsadvocaat is van oordeel dat de hier weergegeven visie een deugdelijke visie is. Het antwoord op de vraag of de tot nu toe gesloten lease-transacties op zich nietig zijn als er geen instemming is uitgesproken, luidt ontkennend. Een deel van de leasetransacties is overigens gesloten vóór de inwerkingtreding van de privatiseringsbepaling in de Elektriciteitswet en de Gaswet. Voor die transacties behoeft niet alsnog instemming te worden verkregen. Wel geldt, zowel voor de contracten die vóór de inwerkingtreding van de wet zijn gesloten, als voor de contracten die daarna zijn gesloten, dat de instemming van de minister vereist is voor de toepas-

sing van bepalingen die kunnen leiden tot een materiële wijziging in de onafhankelijke bedrijfsvoering van de netbedrijven. Als daarvoor geen instemming wordt gevraagd, is een dergelijke toepassing in rechte aantastbaar en kan onder omstandigheden de nietigheidssanctie worden toegepast. De minister acht het niet nodig dat zij de contracten van tevoren heeft gezien, om er alsnog «nee» tegen te kunnen zeggen. Zij baseert zich daarbij op de Nederlandse wetgeving, in het kader waarvan de contracten hun uitwerking hebben.

Uit het onderzoek van de universiteit van Aken, waarover de minister de Kamer recent heeft geïnformeerd, komt nog eens duidelijk het belang van een hogere voorzieningszekerheid naar voren en daarbij blijkt dat TenneT adequaat de beschikbare importcapaciteit vaststelt, namelijk 3900 megawatt. De DTe zal TenneT uitnodigen de procedure inzake saldering uiterlijk in mei 2001 bekend te maken. Dit betekent dat conform de netcode salderen per 1 juni 2001 mogelijk is, hetgeen tevens kan betekenen dat er op middellange termijn meer transportcapaciteit zal zijn dan thans. Gebleken is voorts dat TenneT niet-discriminerend en zeer transparant de beschikbare landsgrensoverschrijdende transportcapaciteit vaststelt. De minister doet een oproep aan de Kamer in te stemmen met een behoedzame en zorgvuldige privatiseringsbeleidslijn en verzoekt de Kamer haar op korte termijn duidelijkheid te verschaffen of zij op deze instemming kan rekenen. Zij heeft het gevoel dat nu de grens bereikt is van wat er aan behoedzaamheid mogelijk is. Het kan niet zo zijn dat er integraal «nee» wordt gezegd tegen privatisering. Het lijkt haar voorts onmogelijk «nee» te zeggen tegen de privatiseringsverzoeken die nu voorliggen, gelet ook op wat de consequenties daarvan zouden kunnen zijn. Hier ligt mede een verantwoordelijkheid van de Kamer. De onderhavige discussie loopt nu zo'n anderhalf jaar, er zijn de nodige stukken over gewisseld en zelf vindt zij dat er buitengewoon veel voorwaarden zijn vastgelegd, zowel in de wet, als waar het gaat om het uit te oefenen toezicht.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Crone** memoreert de brief die de minister aan alle gemeenten heeft gestuurd naar aanleiding van de motie inzake een eventuele verkoop van het netbedrijf te Hoofddorp/Haarlemmermeer. Met deze brief is al aangekondigd dat zo nodig met terugwerkende kracht een verkoop zou kunnen worden tegengehouden. Tegen die achtergrond kan er geen sprake zijn van consequenties in de zin van schadeclaims en dergelijke, die het onmogelijk zouden maken «nee» te zeggen tegen voorliggende privatiseringsverzoeken.

De minister doet haar best om goed geregeld te hebben dat als het mis is gegaan met het netbedrijf, ingegrepen kan worden in de zin van investeringsaanwijzingen, vervanging netbeheerder, enz. Echter, dat is achteraf en los van de beschikking over de eigendom. De heer Crone betwijfelt of dit adequaat is, daar waar het kabinet zelf zegt dat het bij Schiphol die route niet kiest en bij voorbaat de eigendom wil ontkoppelen van het beheer. Het kan betekenen dat Schiphol om niet de eigendom van de banen overdraagt aan de overheid en daarvoor in ruil een concessie krijgt. Een dergelijke benadering zou hij ook ten aanzien van de energienetwerken in de praktijk gebracht willen zien.

De markt opereert binnen de bestaande spelregels en van daaruit is het begrijpelijk dat in Zoetermeer Eneco geen stadsverwarmingsnet wil aanleggen. Het betekent dat de marktregels zo veranderd of aangevuld moeten worden, fiscaal of anderszins, dat een dergelijke aanleg wél kan. Zolang dit niet het geval is, zijn de spelregels niet klaar en treedt er dag na dag verlies aan WWK op.

Mevrouw **Voûte-Droste** vindt dat dit debat weer duidelijk maakt, dat de regering haar best heeft gedaan alle waarborgen neer te zetten die nodig zijn om te garanderen dat bij een snelle liberalisering de klant in Nederland er beter van wordt. Er zijn met het oog op de privatisering duidelijke publiekrechtelijke waarborgen geschapen. Een en ander dient nu ook doorgevoerd te worden, opdat de klant kan profiteren van een goede prijs-kwaliteitsverhouding bij zijn energieverbruik. Zij heeft er vertrouwen in dat de leveringszekerheid daarbij gewaarborgd wordt en zal dit standpunt neerleggen in een uitspraak ter ondersteuning van het beleid waar de regering op heeft ingezet.

De heer **Van den Akker** benadrukt dat vooropstaat een betrouwbare elektriciteitsvoorziening. Ook de minister heeft dit uitgesproken, voorafgaande aan haar beantwoording van de vragen. Gegeven dat het publieke belang van een betrouwbare elektriciteitsvoorziening bovenaan staat, ziet hij niet in waarom een centrale overheid uit dien hoofde niet zou kunnen ingrijpen en zaken tegenhouden, ook op het terrein van de lagere overheden. Ten aanzien van de vijf voorwaarden die hij eerder heeft gesteld, heeft de minister gezegd dat aan veel punten daarvan wordt voldaan. Wat dat betreft geldt voor hem echter: eerst zien en dan geloven.

Mevrouw **Vos** zal niet instemmen met vervreemding van aandelen in netbedrijven. Zij vindt dat de minister, ook in haar nieuwste brief, onvoldoende de publieke taken garandeert. Evenmin heeft de minister op het punt van de netbeheersverklaring duidelijk gemaakt hoe dit instrument zich in een private markt staande kan houden. Een Kamermeerderheid verleent de minister thans geen toestemming om tot vervreemding over te gaan. Als de minister eraan vasthoudt dat het onmogelijk is voorliggende privatiseringsverzoeken af te wijzen, zal dit leiden tot een scherp politiek debat in de Kamer. De Kamer heeft steeds zeer grote aarzelingen gehad bij het privatiseren van de regionale netbedrijven; dat mag voor iedereen, ook voor de bedrijven zelf, helder zijn.

De heer **De Wit** heeft begrepen, uit de kranten van hedenochtend, dat de PvdA-fractie in dit debat nieuwe concessies van de minister verlangde. Zelf heeft hij die niet gehoord. Het standpunt van de heer Crone komt er zijns inziens dan ook op neer dat deze op dit moment niet instemt met privatisering. Het standpunt van de SP-fractie is nog steeds dat de privatisering niet dient plaats te vinden. Een en ander betekent dat er op dit moment geen Kamermeerderheid voor is, zodat de minister ook geen toestemming kan geven aan de bedrijven die verzoeken hebben ingediend. Ook de heer De Wit is van mening dat deze bedrijven, bij een afwijzing, geen enkele claim zullen kunnen instellen, omdat de minister zelf een deugdelijk voorbehoud heeft gemaakt en bovendien de wetgever het laatste woord heeft.

De **minister** merkt op dat het al of niet verlenen van toestemming tot privatisering niet een zaak is die in de wet wordt geregeld, maar onder het beleid valt dat gevoerd wordt. Te dien aanzien heeft zij haar opvattingen gegeven en publiekrechtelijk alles geregeld wat er geregeld moet worden. Ook het toezicht is op orde en dit zal zich in de loop van de tijd in de uitvoerende sfeer verder versterken. De DTe doet zijn werk heel goed en alles wat extra moet gebeuren, zal gebeuren. De minister heeft de Kamer een groot aantal extra toezeggingen gedaan en garanties gegeven, ook nu weer, teneinde tot een situatie te komen waarin een ieder zich erin kan vinden. Zij beseft dat mevrouw Vos en de heer De Wit in dezen een andere opvatting hebben, maar degenen die zeggen dat er eerst aan voorwaarden moet zijn voldaan om te kunnen privatiseren, meent zij thans geheel tegemoet gekomen te zijn. Voor zover de heer Van den Akker eerst het contract inzake TenneT zou willen zien,

kan de minister verklaren dat zij doende is de koopovereenkomst tot stand te brengen, maar dat zij het niet in de hand heeft de precieze datum daarvan te bepalen. De afspraak is evenwel met de Kamer gemaakt dat tot koop wordt overgegaan, en zij maakt er aanspraak op dat de Kamer haar in dezen vertrouwen schenkt.

Over de parallel met Schiphol merkt de minister op dat het Rijk daar voor 80% eigenaar is en dat regering er derhalve in een andere positie zit. Zij heeft er geen bezwaar tegen, als lokale aandeelhouders van netbedrijven het op de manier aanpakken die de heer Crone voorstelt. Het gaat echter te ver, gezien de publiekrechtelijke waarborgen, de wijze waarop het toezicht is geregeld en alle aanvullende voorwaarden, om dit als enige mogelijkheid aan de huidige aandeelhouders te geven. Er is niet om gevraagd en in heel veel landen is privatisering geen probleem; daar wordt gezegd: het toezicht kan wel degelijk de zaak goed regelen. Er dient een goed onderscheid te worden gemaakt tussen wat nodig is om de publieke taak goed te kunnen vervullen en wat er moet worden gevraagd van andere overheden c.q. aandeelhouders.

Wat de WKK ten slotte betreft, is de minister het ermee eens dat hier een regeling op zijn plaats is, maar tegelijkertijd benadrukt zij dat dit onderwerp losstaat van de discussie inzake privatisering.

De voorzitter van de commissie,
Biesheuvel

De griffier van de commissie,
Tielens-Tripels